

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Круцяка Михайла Орестовича
на тему «**Трансформація підприємств електроенергетики в умовах
євроінтеграції**»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»**
за спеціальністю **051 «Економіка»**

Актуальність теми дисертації.

Структурні перетворення економіки України у межах європейської інтеграції слугують чинниками удосконалення інфраструктурних галузей вітчизняної економіки, серед яких і електроенергетика, від стану та перспектив розвитку якої значною мірою залежить становище економіки держави та її енергетична безпека і незалежність. Турбулентність зовнішнього економічного середовища, процеси глобалізації, державне реформування та лібералізація енергетичної сфери висувають нові вимоги до діяльності підприємств електроенергетики. Актуальним і затребуваним стає забезпечення належного стану потужностей з виробництва та передачі електроенергії та визначення перспектив їх розвитку на найближчий і довгостроковий період; забезпечення належного співвідношення джерел виробництва з метою гарантування надійного електропостачання за змінних умов; забезпечення рівного доступу до електромереж та енергії споживачам тощо. Таким чином, керівництво підприємств електроенергетичної галузі потребує удосконалення наявних та розробки нових наукових положень щодо трансформації їх діяльності в умовах євроінтеграції.

Зважаючи на значення електроенергетичної галузі для економіки все більшої актуальності набуває тема трансформації галузевих підприємств. Питанням трансформації різних підприємницьких структур присвячено дослідження численних вітчизняних та зарубіжних науковців, проте, ряд важливих елементів залишаються недостатньо розкритими. Розвиток електроенергетичної галузі має дуалістичний характер – з одного боку він визначається потребами економіки держави, з іншого – визначає можливості її розвитку. Відсутність цілісної наукової концепції перспективного розвитку галузі вже за умов наявних трансформацій у галузі обумовили необхідність розробки теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій досліджуваного питання, що підтверджує своєчасність та актуальність дисертаційної роботи Круцяка М. О.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що:
– розроблено деталізовану модель оптимальних функціонування та розвитку підприємств електроенергетики в умовах європейської інтеграції на базі рішень з

використанням сценарного підходу, що надає можливість з використанням стохастичних методів оцінити та врахувати вплив подій стохастичного характеру на обсяги дефіцитів і профіцитів пропозиції, а також обґрунтувати доцільність трансформації таких підприємств і необхідність впровадження нових видів допоміжних послуг на ринку електричної енергії, зокрема стратегічного резерву потужності;

–методичний інструментарій оцінювання трансформації підприємств електроенергетики та їх ефектів, який на відміну від наявних, ґрунтується на положеннях, що трансформація представляє собою динамічний і комплексний процес;

–методичний інструментарій оцінювання економічної життєздатності підприємств електроенергетики у процесі їх розвитку (зокрема, трансформації) з урахуванням галузевої специфіки та розширеного переліку показників, що характеризуються їхню роботу;

–підходи до економіко-математичного моделювання механізмів ціноутворення на ринку електричної енергії, що ґрунтується на пом'якшенні перехресного субсидіювання згідно з вимогами енергетичних пакетів ЄС;

–підходи до економіко-математичного моделювання функціонування і розвитку підприємств на сегментованому ринку електричної енергії, на якому торгуються одночасно товари (електрична енергія) і послуги (резерви), шляхом економіко-математичної співоптимізації.

–підходи до економіко-математичного моделювання роботи підприємств електроенергетики з огляду на купівельну спроможність споживачів шляхом введення до економіко-математичного моделі функціонування і розвитку підприємств електроенергетики показників $VoRS$ і $VoLL$, які представляють собою відповідні штрафні функції або граничні ціни на товари і послуги на ринку електричної енергії;

–економіко-математичне прогнозування кривих і обсягів попиту на товари (електрична енергія) на ринку електричної енергії з використанням прогнозу міжгалузевого балансу Міністерства економічного розвитку та нейронних мереж;

–економіко-математичне прогнозування кривих і обсягів попиту на послуги (резерви) на ринку електричної енергії з використанням нейронних мереж та застосуванням сценарного підходу.

Оскільки, більшість наукових результатів (зокрема і наукова новизна) отримано з використанням цілісного підходу до оцінювання трансформації підприємств електроенергетики в умовах євроінтеграції моделювання, їх достовірність підтверджується узгодженістю застосованих методів, а також результатами їх практичного впровадження, що, серед іншого, підтверджує і їх обґрунтованість. Так, результати дослідження використано у навчальному процесі НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» під час розроблення робочих програм, науково-методичного забезпечення і викладання навчальних курсів «Економіка організації та планування виробництва» і «Глобальні економічні процеси в умовах трансформації» на факультеті менеджменту та маркетингу (акт від 03.03.2021 р); впроваджено у діяльність ПрАТ «НЕК «Укренерго» (довідка

№ 01/31764 від 20.08.2019 р., довідка № 01/41532 від 13.11.2020 р.), НПЦР ДП «НЕК «Укренерго» (довідка № 11/45382 від 15.11.2018 р.), НВПП «ДАК-Електропром» (довідка б/н від 23 грудня 2020 року).

Отже, в дисертаційній роботі поставлене наукове завдання виконано повністю, здобувач повною мірою оволодів методологією наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

За своїм змістом дисертаційна робота здобувача Круцяка М. О. повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності **051 «Економіка»** та напрямам досліджень відповідно до освітньої програми «Міжнародна економіка».

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача у науковий напрям освітньо-наукової програми КПІ ім. Ігоря Сікорського зі спеціальності 051 «Економіка».

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Круцяка Михайла Орестовича є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, копіювання, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів

Дисертаційна робота написана українською мовою.

Дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури та додатків. Загальний обсяг дисертації 292 сторінки.

У вступі наведено обґрунтування актуальності теми дисертаційної роботи, яка підкріплюється результатами аналізу наукових робіт вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, присвяченим теорії економічних трансформацій і проблемам трансформації різних підприємницьких структур. Наведено також у вступі мета і завдання дослідження, застосовані методи дослідження та наукова новизна, яка отримала практичного застосування.

У першому розділі «Теоретико-методичні засади трансформування підприємств електроенергетики» представлено результати дослідження кола проблем, що стосуються трансформації вітчизняних підприємств електроенергетики в умовах євроінтеграції і парадигми трансформації підприємств в умовах інтеграції; досліджено наявні науково-методичні підходи до оцінювання трансформацій підприємств під впливом трансформації їх середовища функціонування, визначено основні чинники, форми і напрями трансформації підприємств електроенергетики, за результатами аналізу напрацьовано і обґрунтовано низку методичних підходів та інструментарій до оцінювання та моделювання трансформацій підприємств електроенергетики в умовах європейської інтеграції.

У другому розділі «Системно-структурний аналіз стану підприємств електроенергетики» здійснено аналіз процесів трансформації середовища функціонування електроенергетичних підприємств в умовах євроінтеграції та лібералізації ринку, проаналізовано і охарактеризовано вітчизняне інституційне середовище електроенергетичних підприємств, а також проаналізовано розвиток вітчизняних підприємств електроенергетики в умовах започаткованої євроінтеграції, що надало можливість охарактеризувати актуальний стан перебігу процесу трансформацій вітчизняних підприємств електроенергетики і водночас виявити можливі напрями їх трансформації з урахуванням започаткованих євроінтеграційних процесів у галузі загалом.

Третій розділ «Обґрунтування цілей трансформації підприємств електроенергетики в умовах євроінтеграції» присвячено прогнозуванню попиту на товари і послуги вітчизняних підприємств електроенергетики (тобто попиту на електричну енергію та резерви потужності), обґрунтуванню доцільності трансформації підприємств електроенергетики за умови подальшої євроінтеграції, економіко-математичному моделюванню трансформацій вітчизняних підприємств електроенергетики в умовах євроінтеграції.

Таким чином, зміст розділів дисертаційної роботи повною мірою розкриває мету і завдання дослідження. А самі матеріали подано в роботі послідовно і доступно з використання наукового стилю мовлення і із застосування загальноприйнятої економічної термінології.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи

Наукові результати дисертації висвітлені у 14 наукових публікаціях здобувача, серед яких: 6 статей у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 1 стаття у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, 1 стаття – в інших наукових виданнях.

Також результати дисертації були апробовані на 6 наукових фахових конференціях.

Вивчення наукових праць Круцяка М. О. характеризують їх, як такі, що є результатами власного наукового дослідження, а їх науковий рівень і якість є високими, адже, серед усього іншого, здійснювалися з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Таким чином, наукові результати описані в дисертаційній роботі повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи дисертацію Круцяка М. О., слід відзначити наявність певних недоліків у роботі та зауважень до неї:

1. у вступі зазначено, що «удосконалено ... підходи до економіко-математичного моделювання механізмів ціноутворення на ринку електричної енергії, що ґрунтується на пом'якшенні перехресного субсидіювання згідно з вимогами енергетичних пакетів ЄС» (с. 23). Однак поза увагою автора залишився факт того, що певні підприємства електроенергетики можуть субсидуватися або дотуватися, оскільки доцільність їхнього розвитку передбачена національними стратегіями (зокрема, Стратегією енергетичної безпеки України), а їх розвиток не завжди є предметом економічної оцінки (наприклад, розвиток відновлюваної енергетики є одним з пріоритетних напрямів розвитку енергетики);
2. у підрозділі 2.1 автором для вирішення частини задачі прогнозування розвитку електроенергетики та її підприємств, запропоновано застосування сценарного підходу, який відноситься до експертних методів оцінювання, а тому, результати, одержані з його використанням, можуть мати суперечливий характер, враховуючи можливу упередженість експертів та складнощі з верифікацією їх оцінок;
3. попри економічне обґрунтування низки трансформації вітчизняних підприємств електроенергетики в умовах євроінтеграції автор не визначає механізми та інструментарії, за допомогою яких держава буде координувати та забезпечувати комплексне трансформування галузі, що є суттєвим ускладненням з огляду на господарську та юридичну незалежність основних учасників ринку електричної енергії;
4. у підрозділі 2.1 автором проаналізовано низку основних моделей структуризації електроенергетики і ринку електричної енергії, водночас отримані результати моделювання у підрозділі 3.3 слугують передумовою появи нової моделі або ж гібридної конкурентної моделі у поєднанні з моделлю часткового субсидування;
5. у підрозділі 3.3 «Економіко-математичне моделювання трансформацій вітчизняних підприємств електроенергетики в умовах євроінтеграції» основна економіко-математична модель не надає можливість адекватного моделювання таких підприємств, що у своїй власності мають та можуть мати, окрім вище згаданих активів, активи у паливних галузях.

Вважаю, що перелічені вище недоліки та зауваження не є визначальними і не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів, а тому не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу

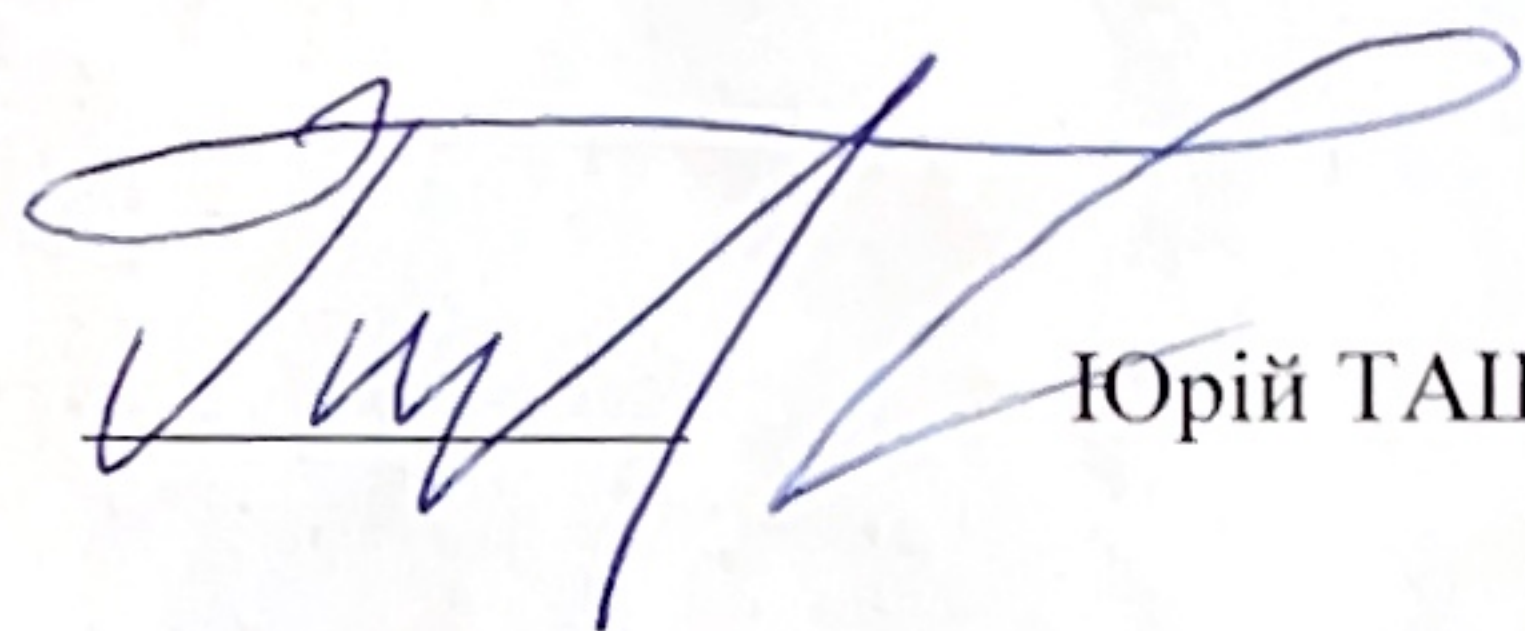
Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Круцяка Михайла Орестовича на тему «**Трансформація підприємств електроенергетики в умовах євроінтеграції**» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання,

що має істотне значення для соціальних та поведінкових наук. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6 – 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач Круцяк Михайло Орестович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»** за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

Старший науковий співробітник
відділу № 1 комплексних енергосистем
Інституту відновлюваної енергетики
НАН України
кандидат економічних наук

Юрій ТАЩЕСВ

« 24 » листопада 2023 року

Дізнає за свідчення:
Київ / Круцяк Михайло